

Lekens betydelse för barns lärande och utveckling

Emelie Johannesson

**Examensarbete 15 hp
Förskolläraryrket
Institutionen för individ och samhälle
Vårterminen 2022**

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Förskolläraryrket
Titel: Lekens betydelse för barns lärande och utveckling
Engelsk titel: The importance of play for children's learning and development
Sidantal: 35
Författare: Emelie Johannesson
Handledare: Ingrid Granbom
Examinator: Katarina Elam
Datum: Juni 2022

Sammanfattning

Bakgrund: Stor del av barns vardag ägnas åt lek, därför ska den ha en central plats i förskolans verksamhet. För att leken ska kunna leda till lärande och utveckling så behövs en stimulerande miljö och samspel med andra människor. Pedagogerna har en roll att vara engagerade och skapa förutsättningar för barn att leka, både själva och tillsammans med andra.

Syfte: Studiens övergripande syfte är att bidra med kunskap om lek och lärande i en förskolekontext. Mer specifikt är det förskollärares uppfattningar om lek i relation till utveckling och lärande som är i fokus.

Metod: Denna studie bygger på kvalitativa semistrukturerade intervjuer som genomfördes med sex förskollärare.

Resultat: Resultatet visar att förskollärarna uppfattar att leken är ett viktigt redskap när det kommer till barns lärande och utveckling. Förskollärares roll anses vara viktig i barnens lek genom att de ska stötta och vara närvarande. Framför allt uppfattar förskollärarna att leken kan användas som ett redskap i alla situationer där pedagogen har en intention att barnen ska lära sig.

Nyckelord: *Lek, lärande, utveckling, sociokulturellt perspektiv, förskola, förskollärare*

Förord

Jag vill ge ett stort tack till de forskollärare som tog sig tid att delta i mina intervjuer, utan era uppfattningar och beskrivningar hade denna studie inte kunnat genomföras. Jag vill även tacka min handledare för all stöttning, kloka ord och råd på vägen som hjälpt mig att genomföra den här studien.

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE	2
FRÅGESTÄLLNINGAR	2
BAKGRUND	3
VAD ÄR LEK?	3
PEDAGOGERNAS ROLL I LEKEN	4
LEK I RELATION TILL LÄRANDE	4
FORSKNINGSÖVERSIKT	6
UPPFATTNING AV LEK	6
INTEGRERING AV LEK I FÖRSKOLAN	7
PEDAGOGERNAS DELAKTIGHET I BARNNS LEK	9
LEK SOM ETT REDSKAP FÖR LÄRANDE	10
SAMMANFATTNING	12
TEORETISKT PERSPEKTIV	13
SOCIOKULTURELLA PERSPEKTIVET	13
VERKTYG OCH REDSKAP (MEDIERING)	13
STÖTTNING (SCAFFOLDING)	14
DEN NÄRMASTE UTVECKLINGSZONEN	14
METOD	16
METODVAL	16
URVAL	16
BESKRIVNING AV INFORMANTERNA	17
GENOMFÖRANDE	17
TROVÄRDIGHET	18
ANALYS OCH BEARBETNING	19
ETISKA ÖVERVÄGANDEN	20
RESULTAT	22
LEKEN OCH BARNET	22
LEKEN OCH FÖRSKOLLÄRAREN	24
LEKEN OCH LÄRANDET	27
DISKUSSION	30
RESULTATDISKUSSION	30
METODDISKUSSION	34
VIDARE FORSKNING	34

Referenser

Bilaga 1

Bilaga 2

Inledning

Idag går 85% av barn i Sverige i åldern 1-5 i förskolan (Skolverket, 2020) vilket innebär att de spenderar en stor tid i förskolans verksamhet. Eftersom många barn i Sverige spenderar mycket tid i förskolans verksamhet är det viktigt att de får en vardag som präglas av lek. ”Läroplanen för förskolan” betonar att leken ska ha en central del i förskolans verksamhet och arbetslaget ska uppmuntra och bekräfta lekens betydelse eftersom det förhållningssättet kan leda till barnens lärande och utveckling (Lpfö, 2018). Detta blir viktigt att integrera i barnens vardag eftersom “Lek är en viktig grund för välbefinnande. Barn leker när de mår bra och de mår bra av att leka. Att vara lekande är så att säga barns livsluft” (Öhman, 2018, andra stycket). Att ge leken plats blir inte bara viktigt för barns välbefinnande utan även för deras utveckling och lärande, eftersom barnen lär sig av och i leken (Öhman, 2018).

Lpfö (2018) lyfter fram att barnens egna lek är en viktig del av vardagen samtidigt som pedagoger ska vara delaktiga och stötta. Öhman (2018) menar dock att hur förskollärare än förhåller sig till sin roll i leken så är det viktigt att inte se förbi lekens egna värde, för det är i leken barn kan utvecklas. Detta menar jag kan skapa ett tolkningsutrymme där osäkerhet utvecklas. Tolkningsutrymmet som kan finnas kring pedagogernas roll och meningen med barns lek i relation till lärande menar jag kan skapa en osäkerhet hos pedagoger om hur de ska förhålla sig till barnens lek. Eftersom barns lek har en central del i barnens vardag på förskolan är syftet med denna studie att bidra med kunskap om hur förskollärare uppfattar sin roll i leken, även hur dem uppfattar att leken kan användas som ett redskap för lärande.

Under min utbildning har leken förekommit och diskuterats som en viktig del i förskolans verksamhet, vilket har gjort att intresset för området har ökat med tiden. Jag uppfattar att det finns olika typer av lek som barn kan lära sig och utvecklas av. Under utbildningen har jag fått en inblick i både lärares och studenters olika uppfattningar kring pedagogernas roll som skapat ett intresse hos mig. Lek finns kontinuerligt i barnens vardag och den kan användas som ett redskap för barnens lärande i förskolan. Jag anser därför att det är viktigt och intressant att studera hur förskollärare uppfattar lekens relation till lärande, samt deras egna roll i den.

Syfte

Studiens övergripande syfte är att bidra med kunskap om lek och lärande i en förskolekontext. Mer specifikt är det förskollärares uppfattningar om lek i relation till utveckling och lärande som är i fokus.

Frågeställningar

- Vilka uppfattningar har förskollärare om lek som ett redskap för barns lärande och utveckling?
- Vilken roll beskriver förskollärare att de har i barnens lek?

Bakgrund

Denna del kommer redovisa hur begreppet lek definieras, pedagogernas roll i leken samt lekens relation till lärande.

Vad är lek?

“Om någon tror att lek bara är lek, misstar hon sig” (Knutsdotter Olofsson, 2009, s. 89). Hon menar att leken är vild och rörig ena sekunden och i nästa är leken meningsfull och skapar ordning. Att förstå lekens komplexitet är dock inte lätt, lek är lika komplicerat som livet själv och är därför svår att definiera (Pramling Samuelsson, 2020). Ett exempel på en definition är att lek är barnens sätt att uttrycka sig själva och att det är genom leken som barnen kan skapa en god självkänsla. Det är i leken som barn får lärdom om sig själv och världen samt utvecklar sin sociala kompetens. I leken lär sig barnen hur och varför saker i vår värld sker genom att de utmanar, prövar och utforskar sin sociala verklighet (Öhman, 2011; Evaldsson, 2020; Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014).

Leken är inte något som bara kan uppfattas som social och meningsfull, den kan även visa delar som är problematiska. Barn kan exkluderas från leken och när det sker kan ett negativt socialt mönster skapas. Detta kan i sin tur göra att barnet tappar sin positiva självkänsla samt att ångest och oro kan skapas hos barnet (Öhman, 2011). Folkman och Svedin (2008) menar att barnens lek i förskolan kan bli en arena för utanförskap och att barn kan få en känsla av att de inte duger, är önskvärda eller att de inte förstår. Ett utanförskap kan vara förödande för ett barn och för att hindra att det händer behöver dessa barn hjälp och stöttning i arbetet med att upptäcka meningen med leken och kamratskap. Öhman hävdar att pedagoger ofta utgår från normerna att leken är något gott - att den är lärorik, harmonisk och utvecklande. Det är därför viktigt att ingripa i barnens lek när den tenderar att bli uteslutande eller negativ, men samtidigt inte ingripa för tidigt innan barnen hunnit utveckla sin förhandlingskompetens själva. Sammanfattningsvis kan lek definieras på olika sätt, men en slutsats som kan dras är att leken är en viktig del av barns utveckling, lärande och välmående. Samtidigt kan det finnas delar av leken som kan bli problematiska, så som exempelvis utanförskap och exkludering. Knutsdotter Olofsson (2009) hävdar att det förskollärare främst behöver veta är att det bästa barn vet är att leka. Hon

argumenterar vidare att det är i barnens lek som kropp och själ samspelar vilket är grunden till att den överträffar alla andra aktiviteter.

Pedagogernas roll i leken

När vuxna deltar i barns lek kan det bidra till att utveckla en mer komplex och utvecklad lek. Läraren har en viktig roll i barnens lek, genom att rikta uppmärksamhet mot olika objekt samt vara en aktiv deltagare som skapar förutsättningar för vidare utveckling hos barnen (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). Att utgå från barnens intresse är ett förhållningssätt som är viktigt för att få barn involverade och aktiva i en situation. Förskollärare behöver tänka på vilka lekar barnen intresserar sig för och därefter skapa förutsättningar för dem. Pedagogernas roll är viktig för utveckling eftersom de hjälper till att rikta uppmärksamhet och att göra situationer intressanta för barnen (Edfelt, 2017; Folkman & Svedin, 2008)

Andréasson och Allard (2015) argumenterar för att pedagogen har en viktig roll i barnens lek. De menar att:

Med en medvetenhet kan läraren skapa möjligheter för lärande genom leken, dels genom sitt eget agerande men också genom hur verksamheten organiseras. Det kan handla om vad man upplever tillsammans och vad man väljer att kommunicera om, men också om vilka möjligheter man ger barnens samspel och samlärande (s. 97).

Barn måste själva förstå meningen med lek. De måste förstå detta eftersom förutsättningen för att leka ligger i barnens engagemang och pedagogernas förmåga att motivera och vägleda. Även om det är barnen som ska upptäcka betydelsen av leken är det pedagogernas ansvar att skapa förutsättningar för den (Folkman & Svedin, 2008). Det är en svår balansgång för lärare att förhålla sig till barnens lek. Det gäller att inte förstöra leken utan att hjälpa och synliggöra möjliga lärandeaspekter i den (Johansson & Pramling Samuelsson, 2009).

Lek i relation till lärande

Leken är en viktig del av barns lärande och kan göras till en helhet i förskolans verksamhet. För att leken och lärandet ska bli en integrerad helhet i förskolan måste läraren uppmärksamma hur barnen leker och sedan ha en intention om vad barnen ska lära sig (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). Lpfö (2018) belyser även vikten av lek i relation till lärande då de menar att barn lär sig genom lek, socialt samspel och utforskande. Exempel på vad barn lär sig och utvecklar i leken är enligt Edfelt (2017) bland annat motorik, språk, social förmåga och konflikthantering. Det är dessa egenskaper som är början till att förstå sig själv och hur världen

fungerar. Detta lärande kan ske genom lek då det är i leken och i vardagliga aktiviteter som ett lärande inträffar. Han menar att vi lär oss och minns saker som vi gjort, hört och sett många gånger och det är bland annat i leken som våra handlingar repeteras.

Pramling (2020) argumenterar för att lekens roll i förskolan är central för barnens lärande och utveckling, samt för hur pedagogen bör utforma verksamheten. En viktig del för att ett lärande ska kunna ske är därför att barnens lek präglas av en god sociala samvaro och en stimulerande miljö. Öhman (2011) beskriver miljöns betydelse genom att förklara hur miljön och redskap utformas. När miljön utformas för barnens förutsättningar kan det utgöra en grund för om barnen motiveras och stimuleras att leka själva eller med andra. Enligt läroplanen för förskolan ska miljön utformas så att den blir stimulerande och utmanande samtidigt som den bjuder in till lek och aktivitet (Lpfö, 18). Den sociala samvaron som barnen har med kamrater är också en avgörande aspekt för att en utveckling ska kunna ske. Den sociala samvaron är avgörande eftersom det är i leken som det sker ett viktigt lärande, nämligen att barn lär sig tillsammans och av varandra (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). Detta blir även en viktig del då Lpfö (2018) menar att samspel mellan barn är viktigt för deras lärande och utveckling. Barnen ska därför få möjligheter att mötas, leka och lära tillsammans i förskolan.

I Skollagen (SFS 2010:800) 1 kap. 4 § står det att "Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära". Leken är nödvändig för barn, utan leken kan de inte utvecklas på ett balanserat sätt. Det är leken som skapar en grund för barn att kunna skapa en mening med sitt liv och de personer som de är i kontakt med (Berg, 2009). Lärande genom leken argumenteras av Edfelt (2017) som menar att leken gör det enklare för barn att inhämta kunskap. Han menar att när barnen blir känslomässigt delaktiga i något utgör det en grundläggande väg till lärande.

Forskningsöversikt

I denna del redovisas tidigare forskning som är relevant för syftet med studien. Forskning har genomförts i både internationell och nationell kontext. Jag avslutar detta avsnitt med en kort sammanfattning om hur denna forskning har påverkat min studie.

Uppfattning av lek

Broström m. fl. (2014) har genomfört en studie med syfte att undersöka hur förskollärare i Sverige och Danmark uppfattar barns lärande. Forskarna skickade ut frågeformulär till 78 förskollärare i Sverige och 2708 förskollärare i Danmark. I Sverige var det 68 frågeformulär som besvarades och i Danmark var det 1340 stycken. Resultatet visar att förskollärare anser att den viktigaste delen i barnens lärande är leken och socialt samspel med andra människor. Förskollärarna anser att genom leken kan barn lära sig att hantera konflikter, utveckla social kompetens och lära sig bli självständiga. En liknande studie är genomförd av Alatalos (2017). Studien är genomförd i Sverige med syftet att undersöka förskollärare och lärares uppfattningar om undervisning och lärande i förskoleklass. Studien genomfördes med semi-strukturerade intervjuer med åtta förskollärare samt två grundskollärare. Resultatet av studien visar att förskollärare uppfattar lek som en grund att utgå från i undervisningen. Resultatet visar även att förskollärare talar om lek som en viktig del av barnens sociala utveckling och att alla barn ska få förutsättningar för den. Även Izumi-Taylor m. fl. (2010) har studerat likheter och skillnader hos förskollärares perspektiv på lek. Studien genomfördes i USA, Japan och Sverige. De samlade in data genom ett frågeformulär där deltagarna fick svara på öppna frågor. Resultatet visade att förskollärare från alla länder såg leken som en del av barns lärande och utveckling, men det var endast lärare från Japan som inte kopplade ihop leken med akademiskt lärande utan enbart fokuserade på social och emotionell utveckling.

Rentzou m. fl. (2018) genomförde en studie där syftet var att få kunskap om hur begreppet lek uppfattas i åtta olika länder. De undersökte även om och hur förståelsen av lek påverkar hur den används. Jämförelse av hur uppfattningar och användning av lek skiljer sig i de olika länderna analyserades. Forskarna använde sig av en enkät där det fanns både slutna och öppna frågor. Data samlades in från Danmark, Estland, Cypern, USA, Grekland, Italien, Spanien och Turkiet. Resultatet visade att lek i majoriteten av länderna ses som ett verktyg för att stödja barns sociala och emotionella utveckling kopplat till deras lärande. Samtidigt visade resultatet att i flera av länderna läggs det större vikt vid andra egenskaper hos leken. Till exempel, i

Turkiet, Estland, Spanien och Grekland betonas den roliga aspekten av lek, vilket indikerar att leken uppfattas som något som är roligt. I Italien och USA används lek istället som ett medel för social och emotionell utveckling. I Cypern visade resultatet att lek är likställt med kreativitet, medan lekens vanligaste egenskap i Danmark är möjligheten som den ger barn att samspela med andra och att utforska världen.

Sammanfattningsvis kan man dra slutsatsen att de olika länder som deltagit i studierna ser på leken som en del av lärande och utveckling. Skillnaden mellan studiernas resultat visar att lek kopplas till olika sorters lärande, exempelvis barns sociala och emotionella utveckling, akademiskt lärande, kreativitet eller att den är ett sätt för barn att utforska sin omvärld (Broström m. fl., 2014; Alatalos, 2017; Izumi-Taylor m. fl., 2010; Rentzou m. fl., 2018). Studierna visar även en likhet i resultatet kopplat till hur förskollärare i en svensk kontext uppfattar leken. I den svenska kontexten lägger förskollärarna vikt vid barnens lek för att barnen ska lära sig, speciellt när det kommer till den sociala utvecklingen.

Integrering av lek i förskolan

Pyle och Bigelow (2014) har studerat hur pedagoger i Kanada integrerar lekbaserat lärande i förskolan, mer specifikt var syftet med studien att bidra med kunskap om pedagogers uppfattning av lek och lekbaserat lärande. Studien genomfördes med observationer och intervjuer med både barn och pedagoger. Forskarna observerade hur pedagogerna integrerade lekbaserat lärande och senare hölls intervjuer för djupare kunskap. Resultatet visade att pedagogerna såg olika på leken och att deras integrering av lek-baserat lärande inte existerade på grund av pedagogernas bristande kunskap om hur det ska integreras. Analysen visade olika teman kopplat till hur förskollärarna såg på leken. De olika temana var att förskollärare såg leken som ett verktyg för lärande, lek som ett medel för social och emotionell utveckling och lek som ett medel för akademiskt lärande. En liknande studie genomfördes av Fesseha och Pyle (2016) där syftet var att bidra med kunskap om hur pedagoger i Kanada definierar lekbaserat lärande och hur det integreras i förskolans verksamhet. För att samla in kunskap har forskarna använt sig av en enkät med både öppna och slutna frågor som skickades ut till 101 förskollärare. För att få svar på frågeställningarna valde forskarna att göra ett urval där endast de förskollärare som svarade på de öppna frågorna analyserades. Efter urvalet analyserades 69 svar. Resultatet av studien visar att 91% av deltagarna beskrev att lek är en stor del av deras vardag, men endast 19% hävdar att lek-baserad pedagogik är en del. Pedagogerna hävdar att det är svårt att

konvertera leken till lek-pedagogik som nu krävs av läroplanen och att de inte har tillräckligt med kunskap om det. Vidare har Martlew m. fl. (2011) genomfört en studie i Skottland där syftet var att utforska förskollärares upplevelser och perspektiv på lekens betydelse för lärande. Metoden de använde var semi-strukturerade fokusgruppsintervjuer med lärare från 6 klassrum. Innan intervjuerna fick varje lärare samla in och dela med sig av data de samlat in själva från klassrummen. Den insamlade datan kunde vara anteckningar, inspelningar eller foton där en leksituation skedde. Forskarna observerade även lärarna i klassrummet för att undersöka hur lärarna samspelade med barnen när de lekte. Resultatet visade att även om pedagogerna var entusiastiska till lek i klassrummet verkade de inte ha en kunskap om hur de ska integrera det på ett sätt som blir utvecklande för barnen.

Pui Chi Keung och Chi Keung Cheung (2019) har genomfört en studie i Hong Kong där syftet var att få fram pedagogers uppfattning om lekbaserat lärande och dess effekt på barns utveckling. Forskarna samlade in kunskap genom både kvantitativ och kvalitativ metod. De använde sig av frågeformulär för att utforska pedagogernas uppfattningar om lekbaserat lärande i samband med utveckling. Sedan använde de sig av djupgående intervjuer för att få en förståelse för pedagogernas uppfattning om faktorer som skulle kunna bidra till en utveckling av ett lekbaserat lärande. I resultatet av den kvantitativa delen framkom det att i ett genomförande av lek-baserat lärande var pedagogernas uppfattningar den viktigaste faktorn. Den kvalitativa delen förklarar forskarna som en del av studien som agerade för att undersöka om förskollärarens svar i frågeformuläret stämde överens med svaren i intervjuerna. Resultatet visade att pedagoger behöver mer kunskap om lek-baserat lärande för att kunna integrera det i förskolan. Även i denna studie framkommer det att bristande kunskap är den största anledningen till att leken inte integreras som en del i barnens lärande.

Lynch (2015) har genomfört en studie där syftet var att få pedagogers perspektiv om varför leken inte är en större del av vardagen i förskolan. Studien genomfördes med en netnografisk metod som Lynch menar var ett sätt för henne att kunna nå ut till fler människor. Forskaren följde förskollärares diskussioner på 78 anonyma forum på internet där de diskuterade hur och när leken används i förskolan. Resultatet visar att pedagogerna påverkas mycket av press att uppnå akademiska mål vilket innebär att leken reduceras i förskolans verksamhet. Detta medförde att pedagogerna gav leken mindre utrymme i verksamheten, även om de tyckte att leken var viktig för lärandet.

Sammanfattningsvis kan man se att förskollärare upplever att de saknar kunskap om hur de kan använda leken i relation till lärande och att det utgör en svårighet för dem att integrera det som en helhet i förskolan (Martlew m. fl, 2011; Pyle & Bigelow, 2014; Fesseha & Pyle, 2016; Pui Chi Keung & Chi Keung Cheung, 2019). En av studierna visar dock att det är pressen att uppnå akademiska mål som utgör grunden till varför lek har svårt att integreras i förskolans vardag (Lynch, 2015).

Pedagogernas delaktighet i barns lek

En studie som genomförts av Shin och Partyka (2017) hade syftet av att se hur förskollärare i USA gör meningsfulla lärandesituationer för småbarn genom lek. De samlade ihop data genom intervjuer och observationer med förskollärare. Resultatet visade att förskollärare ansåg att småbarns lek är avgörande för deras lärande och utveckling. Förskollärarna stöttade barnens lärande genom leken, både i planerade och spontana aktiviteter. Shin och Partyka har kommit fram till att förskollärare stöttar barns lek och en liknande resultat har Singer m. fl. (2014) kommit fram till. Syftet med studien var att observera hur och när förskollärare i Tyskland stöttar och engagerar sig i barnens lek, samt hur barnens lekengagemang påverkas av lärarna. Metoden som användes var observationer av barnen som filmades eller spelades in med hjälp av ljudupptagningar. Forskarna använde sig av både kvalitativa och kvantitativa analyser av observationerna för att besvara forskningsfrågorna. Resultatet av den kvantitativa analysen visade att den fysiska tillgängligheten, och särskilt hur samspelet med lärarna skedde under observationsperioden, bidrog till att barnens engagemang i leken ökade. Forskarna hittade också samband mellan att barnens lekengagemang ökade om strukturen i den fysiska och sociala miljön var stimulerande. Det kvalitativa resultatet visade att barn sällan var engagerade i samma aktivitet under en längre tid medan lärarna förflyttade sig konstant istället för att vara närvarande. Lekengagemanget ökade dock i situationer där läraren var i närheten eller kamrater lekte tillsammans. Forskarna är övertygade om att nivån på lekengagemang hos två- och treåringar ökar om lärarna sitter nära barnen och slutar gå runt hela tiden. Båda studierna visar vikten av en lärares närvaro i leken för barnens lärande, resultaten visar i ena studien att pedagoger ofta är närvarande och stöttar barns lek medan den andra studien visar att förskollärarna sällan närvarar i barnens aktiviteter under en längre tid.

Greve (2013) har genomfört en studie med syfte att studera hur lek och lärande organiseras i vardagen i norska förskolor. Forskaren använde sig av 20 videoobservationer som datamaterial. Resultatet visade att när det blir för många barn i gruppen tvingas förskollärare att övervaka

leken snarare än att delta i den. Forskaren drar även slutsatsen att när förskollärare endast övervakar leken är det svårt att uppfatta på vilket sätt den är meningsfull för barnet. Greve menar att det är av stor vikt att vara delaktig i barnens lek för att skapa mening med den, men samtidigt är det svårt att veta när och hur man ska ingripa i den. En annan studie som handlar om pedagogernas roll har Sheridan m. fl. (2011) genomfört. Studien genomfördes i Sverige där syftet var att bidra med kunskap om hur förskollärare beskriver att de interagerar och kommunicerar med barnen för att stimulera deras utveckling och lärande. Forskarna använde sig av en kvalitativ forskningsmetod i form av semistrukturerade intervjuer. Resultatet visar att de deltagande lärarna har en bred kunskap inom olika ämnen så som matematik och naturvetenskap som de anser är viktig kunskap att ha för barns lärande. Resultatet visar samtidigt att förskollärare anser att socialt samspel och lek är det viktigaste för barns utveckling. Förskollärarna anser att socialt samspel är viktigt mellan dem själva och barnen samtidigt som det är viktigt att fokusera på att barnen ska lära sig de sociala kompetenserna.

Sammanfattningsvis visar studierna att förskollärare uppfattar att det är viktigt med en närvarande pedagog för att ett lärande ska kunna ske hos barnen (Shin & Partyka, 2017; Singer m. fl., 2014; Greve, 2013; Sheridan m. fl., 2011) Förskollärare är aktiva deltagare och stöttar under barnens lek. Det framkommer dock även att det finns tillfällen där de inte är närvarande utan låter barnen leka själva, vilket gör att barnens engagemang i leken minskar (Singer m. fl., 2014).

Lek som ett redskap för lärande

Björklund och Palmér (2019) genomförde en studie där syftet var att visa hur målorientering skapades i lek och vad som sker med leken i förhållande till barnens intentioner. Metoden de använde sig av var analys av insamlade videodokumentationer som de deltagande förskollärarna själva spelat in. De inspelade videorna var leksituationer där förskollärarna hade intentionen att skapa en lärandesituation. Resultatet visar att målorienterade processer kan användas i leken utan att lekens intentioner ändras. Målorienterade processer kan bidra till att leken drivs framåt och möjliggör för barn att utveckla kunskaper och färdigheter genom samspel med andra. Även Ackesjö (2017) har genomfört en studie i Sverige där syftet var att analysera leken som används i förskoleklassens klassrum. Ackesjö genomförde en etnografisk studie där hon samlade in 1013 minuter av videoobservationer samt 224 sidor av fältanteckningar under 1 år i förskoleklass. Resultatet visar att lek i förskoleklass aldrig är fri.

Snarare är den inramad av lärarna där barn är engagerade i att leka på ett visst sätt och en viss tid. Lekaktiviteter tycks ofta vara nära kopplade till pedagogiska mål. Forskaren drar även en slutsats om att lärarna försöker motivera barn att lära och utvecklas genom att använda lek och barnens intressen som metod för att undervisa på ett roligt och aktivt sätt. Studien av Björklund och Palmér (2019) har ett liknande resultat som handlar om att leken kan drivas framåt med hjälp av pedagogens intentioner och därmed bidra med utveckling av kunskaper.

Jensen m.fl. (2020) har genomfört en studie som syftade till att få kunskap om pedagogers uppfattning om lek som ett pedagogiskt verktyg i Sydafrika. De använde intervjuer och även en enkät för att sedan kunna jämföra svaren på dessa två delar. Resultatet av intervjuerna visade att pedagogerna ansåg att leken kan användas som ett redskap för lärande. Medan resultatet av enkäten visade att pedagogerna har en uppfattning om att lärande är ett självständigt begrepp snarare än att lek och lärande utgör en helhet. När det kom till lärande i lek fokuserade deltagarna på barnens skicklighet inom de akademiska målen, språk och fysiska förmågor. Forskarna drar slutsatsen att i enlighet med detta visade det att leken blev ett "stadie" där barnen ska utveckla vuxen- och läroplansinnehåll, snarare än att basera det på barnens intressen. Här visar resultatet att leken är en del där barnen ska utveckla akademiska mål, liksom resultat från studien av Ackesjö (2017) där det resultatet visade att leken användes för att uppnå pedagogiska mål. Skillnaden är att Ackesjö (2017) visar att leken som används i lärandesituationer baseras på barnens intressen för att motivera, medan Jensen m.fl. (2020) menar att leken inte ska utgå från barnens intressen, utan endast utifrån de avsedda målen.

McInnes m.fl. (2011) genomförde en studie i Storbritannien som hade syftet att undersöka förskollärares uppfattning av leken och lekens relation till lärande. Metoden som användes är semi-strukturerade intervjuer med lärare som utgjorde en grund för forskarnas analys. Ljudinspelningar av barn samlades in med hjälp av en röstinspelare med mikrofon för att få kunskap om hur barn samspelar med andra barn och pedagoger. Utöver detta genomförde forskarna observationer i klassrummet. Resultatet visade att en del av personalen som blev intervjuade berättade att de inte hade fått någon utbildning i teori om lek, även om de hade fått utbildning i teori om lärande. Pedagogerna hade olika syn på lek i relation till lärandet och de interagerade också olika mycket med barnen i leken. Forskarna drar slutsatsen att den avgörande faktorn för pedagogernas delaktighet är deras uppfattning om leken i relation till lärandet. De drar denna slutsats eftersom de menar att pedagogerna inte uppfattar värdet av en närvarande pedagog när de inte har teoretisk kunskap om det.

Resultaten visar sammanfattningsvis att vissa förskollärare värderar att utgå från barnens intressen, medan andra endast fokuserar på de mål som är aktuella när de använder leken som en lärandesituation (Ackesjö, 2017; Jensen m. fl., 2020). Det framkom i studien av McInnes m.fl. (2011) att förskollärare har olika uppfattningar om lek i relation till lärande, men att bristande kunskap är faktorn som avgör om den integreras i förskolan (Martlew m. fl, 2011; Pyle & Bigelow, 2014; Fesseha & Pyle, 2016; Pui Chi Keung & Chi Keung Cheung, 2019). Användningen av leken som redskap kan styrkas med resultatet från Björklund och Palmér (2019) där de tydligt visar på att målorienterade processer kan genomföras i barnens lek, utan att barnens intentioner förstörs eller ändras.

Sammanfattning

Eftersom mitt syfte är att bidra med kunskap om förskollärares uppfattning om lek och lärande kan jag genom den tidigare forskningen få en inblick i vad som tidigare studerats såväl nationellt som internationellt. Det som framkommer i studierna är att ett lärande kan ske i leken, skillnaden är att det finns olika uppfattningar om vilket lärande som sker samt hur leken kan användas som redskap i förskolan. Pedagogernas roll är också något som förskollärare har olika åsikt om, kring när och hur pedagoger ska vara delaktiga i barnens lek. Några viktiga begrepp som ofta förekommer i studierna är stöttning och redskap som enligt Säljö (2017) är centrala begrepp inom det sociokulturella perspektivet. Dessa begrepp framstår därför som centrala i den valda teoretiska utgångspunkten för min studie, som är det sociokulturella perspektivet. Forskningen har belyst olika perspektiv på leken i relation till lärande och har medfört att det blir intressant att undersöka vidare hur förskollärare beskriver sin roll och uppfattningar om vilken betydelse leken har för lärandet.

Teoretiskt perspektiv

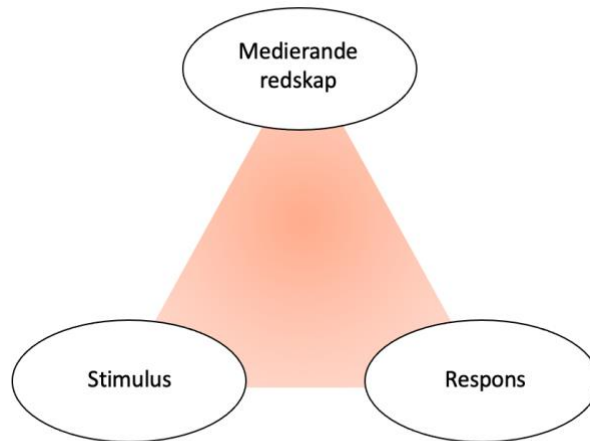
I denna del kommer val av teoretiskt perspektiv redovisas. De centrala begrepp som förekommer i perspektivet kommer också redovisas.

Sociokulturella perspektivet

Det sociokulturella perspektivet har ursprung i Lev Vygotskijs arbete och utveckling, lärande och språk. Han intresserade sig för hur människor utvecklas både i ett sociokulturellt och ett biologiskt perspektiv, han intresserade sig även för hur dessa två samverkade med varandra. Det sociokulturella perspektivet på utveckling och lärande handlar om hur människor utvecklar förmågor som att skriva, läsa och lösa problem (Säljö, 2017). Uppfattningen av lek i det sociokulturella perspektivet är enligt Jensen (2013) att lek är en viktig väg till barns utveckling, särskilt under barnens förskoleår. I det sociokulturella perspektivet finns det några centrala begrepp som förklarar perspektivets utgångspunkt i utveckling och lärande. Begreppen handlar om verktyg och redskap, stöttning samt den närmaste utvecklingszonen. De här begreppen kommer jag att använda som analysbegrepp när jag analyserar mitt insamlade material.

Verktyg och redskap (Mediering)

Mediering innebär att människor använder verktyg eller redskap för att förstå sin omvärld och Vygotskij menade att finns det två olika: språkliga och materiella. Ett språkligt redskap kan vara mentalt eller intellektuellt. Vygotskij menar att detta är ett redskap vi använder för att tänka eller kommunicera med. De materiella redskapen handlar om artefakter människor har skapat som exempelvis stolar, leksaker eller ipads. Dessa två redskap förekommer tillsammans som i sin tur gör att människan kan förstå sin omvärld. Eftersom redskapen fungerar i samband med varandra brukar dessa förklaras med termen kulturella redskap (Säljö, 2017).

Figur 1. Egen avbildning av Vygotskijs triangel som illustrerar medieringens princip.

Vygotskijs triangel visar på att det finns en samverkan mellan respons och stimulus som visar att människor reagerar på en företeelse. Människan kan dock inte uppfatta signaler (respons) från världen (stimulus) utan tänker med hjälp av kulturella redskap som finns i toppen av triangeln (Säljö, 2017). Utifrån studiens frågeställning som handlar om hur förskolläraren beskriver sin roll i barnens lek blir detta begreppet centralt. Begreppet kan belysa hur förskollärarna ger barnen förutsättningar för lek genom att erbjuda olika verktyg och redskap.

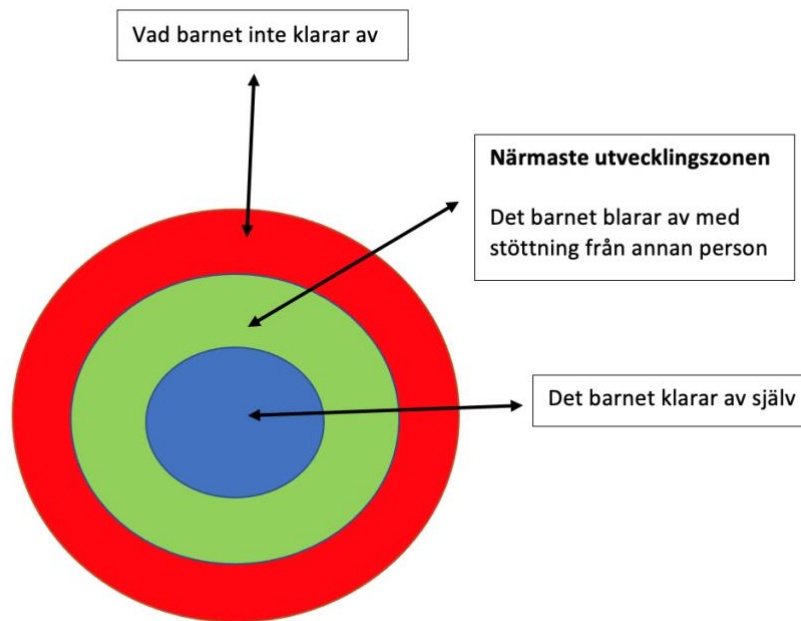
Stöttning (Scaffolding)

Säljö (2018) hävdar att i ett sociokulturellt perspektiv är vuxnas handlingar viktiga för barns utveckling. Det är i interaktionen med andra människor som barn tar till sig sätt att tänka och agera. Vidare förklarar han att det är samspelet mellan eleven och läraren som avgör hur utvecklingsprocessen blir. Säljö (2017) menar att den som ska lära sig något är beroende av stöttning från den som är mer kunnig. En sådan pedagogisk kommunikation kan förklaras med det engelska begreppet "Scaffolding". I min studie blir detta begrepp centralt då det kan belysa hur förskollärare uppfattar att de ska stötta barnens lek. Detta menar jag är viktigt i relation till min frågeställning som handlar om hur förskollärare beskriver sin roll i barnens lek.

Den närmaste utvecklingszonen

Enligt Vygotskij är människor alltid nära att erövra nya kunskaper och färdigheter. De resurser människor har som är till för att tillägna sig ny kunskap, som exempelvis social interaktion och

stöd av andra utgör principen för den närmaste utvecklingszonen (Säljö, 2018). Den viktigaste principen med den närmaste utvecklingszonen samverkar med Vygotskijs uppfattning om att utveckling och lärande är en pågående process. Han menar att när en människa behärskat en färdighet så är de också nära att behärska något nytt (Säljö, 2017).

Figur 2. Egen avbildning av Vygotskijs närmaste utvecklingszon.

Den närmaste utvecklingszonen definieras som avståndet mellan det som barnet klarar av på egen hand utan hjälp från andra och det barnet kan klara av med stöd från andra människor. Istället för att lyfta fram kunskapen hos en individ så fokuserar detta begrepp på potentialen i en människas lärande (Säljö, 2018). Likt begreppet stöttning blir detta begrepp centralt för frågeställningen om hur förskolläraren beskriver sin roll i barnens lek. Den blir även central för frågeställningen om hur förskolläraren uppfattar hur leken kan användas som ett redskap för lärande. Detta eftersom begreppet kan belysa hur pedagogen stöttar och använder sig av lek för att barnen ska utvecklas och lära sig

Metod

I denna del redovisas metodval, urval, undersökningens genomförande, tillförlitlighet, analys och bearbetning av data samt etiska överväganden.

Metodval

Det är en viktig del av en studie att välja rätt metod som grundar sig i det angivna syftet och frågeställningar. Av den anledningen användes en kvalitativ forskningsmetod i denna studie i form av semistrukturerade intervjuer med förskollärare. Bryman (2018) hävdar att semistrukturerade intervjuer handlar om att forskaren använder sig av en intervjuguide och att informanten har stor frihet att utforma svaren på frågorna, då de ska vara öppna. Forskaren kan sedan välja att ställa följdfrågor beroende på vad informanten har svarat. Den här sortens intervju valdes för att få fram förskollärares uppfattningar om leken i relation till lärandet samt deras roll i leken, vilket är syftet i denna studie. Bryman menar att en viktig del i semistrukturerade intervjuer är lyssnandet. Det är viktigt att uppmärksamma vad informanten säger och inte säger, för att kunna ställa följdfrågor. Att lyssna på informanterna är en viktig del då Löfgren (2014) förklarar att förskollärares berättelser blir viktiga då man kan gå in mer på djupet och få en insikt i andra människors didaktiska erfarenheter och kunskaper. För att få ett resultat till min studie valde jag därför att använda mig av semistrukturerade intervjuer. Detta för att det finns en öppenhet som gör att förskollärarnas berättelser står i fokus och intervjuerna kan anpassas efter det som informanterna berättar. Att ha en öppenhet kan vara viktigt för att få fram förskollärarnas uppfattningar och beskrivningar, vilket är syftet med min studie.

Urval

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) hävdar att det är forskningsfrågan som är helt avgörande för vilken grupp av människor man har för avsikt att intervjua. Jag valde att intervjua förskollärare eftersom jag anser att det är mest relevant för att få svar på mina forskningsfrågor. Jag använde mig av ett bekvämlighetsurval som Trost (2010) förklarar som ett strategiskt urval där man använder de människor som är villiga att ställa upp. Jag hörde av mig till alla förskollärare som är verksamma på två förskolor i den kommunen jag planerat att genomföra intervjuerna i. Detta gjorde jag för att vara säker på att få tag på förskollärare som var villiga att delta. Jag fick svar från flertal av förskollärarna och fick därför välja ut några av dem för att

hinna med intervjuerna. Trost menar att i kvalitativa intervjuer ska man avgränsa sig till ett litet antal intervjuer, fyra-åtta stycken är ett bra antal. Jag valde därför ut sex stycken förskollärare som arbetar med olika åldersgrupper, är i olika åldrar samt har olika lång erfarenhet inom yrket.

Beskrivning av informanterna

Mina informanter har arbetat som förskollärare mellan 1-30 år och de arbetar på avdelningar med både små barn och äldre barn. Trost (2010) menar att många personer i den intervjuades omgivning är medvetna om att personen blir intervjuad, vilket kan utgöra ett problem för deras anonymitet. Trost menar att man kan värna om informanternas anonymitet genom att inte ange en del uppgifter, utan endast de som är viktiga för analysen. För att mina informanter inte ska kunna identifieras har de fått fiktiva namn, men hur länge och vilken typ av avdelning de arbetar på kommer inte redovisas. Jag väljer att göra detta för att säkra deras anonymitet, då jag anser att det finns en risk att informanterna kan identifieras om mer specifika uppgifter anges. Intervjuerna tog mellan 20-35 minuter. Fem av intervjuerna genomfördes i ett avskilt rum i förskolans verksamhet och en av intervjuerna genomfördes i ett avskilt rum i informantens hem. Inget störande moment skedde under intervjuerna, både på förskolan och i hemmet. De fiktiva namnen som mina informanter fått är Josefin, Olivia, Sara, Mia, Helen och Ellinor.

Genomförande

Det första jag gjorde var att kontakta de förskolechefer som arbetade i kommunerna som jag tänkt att genomföra intervjuerna i. När jag fått godkännande från cheferna att jag kunde kontakta förskollärare, skickade jag ut ett missivbrev med samtycke till dem (Se bilaga 1). Detta gjorde jag för att förskollärarna skulle kunna läsa igenom brevet och bestämma om de skulle delta i studien därefter fick de skriva på samtycket. Jag åkte ut till förskolorna för att samla in samtycket och boka in en tid som passade för dem. Löfgren (2014) hävdar att det är viktigt att tidigt ta muntlig kontakt för att skapa ett förtroende till de personer man ska intervjua. Jag besökte förskolorna för att skapa en kontakt innan intervjuerna med de förskollärare som skulle delta. En av mina informanter var mer bekväm med att utföra intervjun utanför förskolans verksamhet, så vi bokade en tid och en plats som passade bäst för hen. Till slut samlades samtycken in och en tid bokades för intervjuer med sex olika förskollärare.

När intervjuerna skulle ske satte jag mig med förskollärarna i ett avgränsat rum där vi inte skulle bli störda medan intervjun genomfördes. En av intervjuerna skedde utanför förskolans verksamhet för att den informanten kände sig mer bekväm med det. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) menar att om en intervju inte kan ske i anknytning till en arbetsplats blir det aktuellt att genomföra den i informantens hem. Det som blir viktigt är att välja en plats där man kan förbli ostörd. Informanten valde genomföra intervjun i hemmet och vi valde noga ut ett rum i hemmet tillsammans som vi ansåg skulle vara så ostört som möjligt. Innan intervjuerna började informerade jag ytterligare en gång om de rättigheter de har och sedan började vi med intervjun. För att förskollärarna skulle känna sig bekväma med situationen och med mig valde jag att starta intervjun med personliga frågor. Efter de personliga frågorna började jag ställa öppna frågor. Löfgren (2014) menar att genom öppna men konkreta frågor kan man locka fram de berättelser man är intresserad av utan att stänga dörren för de viktiga delar som informanten vill dela med sig av. Samtidigt är det viktigt att ha en intervjuguide för att få med de delar som ska vara med i intervjun. Jag hade därför med mig en intervjuguide för att vara medveten på vilka olika delar som jag skulle ha med under intervjun samtidigt som jag anpassade mig efter informanternas svar och ställde följdfrågor till dem.

Alla intervjuerna spelades in för att underlätta transkriberingen av våra samtal. Bryman (2018) menar att när man endast antecknar under en intervju så är det stor risk att viktiga meningar och fraser inte kommer med. Jag lyssnade igenom mitt material flera gånger för att säkerställa att ingen viktig information utelämnats. När jag lyssnade på inspelningarna fick jag möjlighet att uppfatta detaljer som jag inte hade gjort under själva intervjun. Under intervjun hade jag samtidigt med mig ett anteckningsblock och penna som användes för att skriva ner viktiga ord eller begrepp ifall informanterna tog upp några, för att sedan lätt kunna veta vad som sagts under intervjun.

Trovärdighet

Trost (2010) förklarar att trovärdighet är den del där forskaren måste visa eller göra det trovärdigt att datan är insamlad på ett sätt som är relevant och seriöst för de aktuella frågeställningarna. Tillförlitlighet uppnås enligt Bryman (2018) genom fyra delkriterier som handlar om *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* samt *möjlighet att styrka och konfirmera*. Bryman menar att trovärdighet i resultatet innebär att man säkerställer att de regler som finns har utförts. Under min forskningsprocess har jag följt de regler som finns när man genomför en

studie som exempelvis Vetenskapsrådets (2017) etiska forskningsprinciper. Bryman menar att överförbarhet innebär att forskaren ska producera fylliga och detaljerade beskrivningar. Detta betyder att dessa beskrivningar gör att en liknande studie går att genomföra till en annan miljö. Jag har därför gett så utförliga förklaringar av hur min studie genomförts för att den ska kunna upprepas i en annan miljö. Eftersom det är förskollärarnas uppfattningar som är i fokus kommer inte resultatet av studien bli identiskt som i denna. Bryman hävdar att pålitlighet innebär att det finns en fullständig redogörelse för hur forskningsprocessen har gått till. Detta är exempelvis redogörelser för urval av informanter, transkribering eller hur analysen gått till. För att öka pålitligheten i min text har jag tydligt redovisat för mitt metodval samt mina tankar och mitt genomförande av forskningsprocessen. Detta genom att jag beskrivit allt från mitt metodval, mitt urval, mitt genomförande av forskningen till hur jag genomförde min analys. Exempel på ytterligare pålitlighet är att jag redogör för platserna som intervjuerna genomförts på samt varför jag valt dem. Det visas även genom att jag reflekterat över hur intervjuerna genomfördes med de olika informanterna samt mina tankar kring det. Bryman menar att den sista delkriterien handlar om möjlighet att styrka och konfirmera. Detta innebär att samhällelig forskning inte går att genomföra med fullständig objektivitet. Bryman menar att forskaren därför ska säkerställa att hen inte medvetet låtit personliga värderingar påverka utförandet och slutsatserna av en undersökning. Jag har varit noga att inte blanda in egna värderingar och åsikter under intervjuerna och transkriberingarna. För att kunna styrka och konfirmera min studie har jag endast utgått från informanternas egna uppfattningar och beskrivningar.

Analys och bearbetning

Jag valde att göra en tematisk analys som enligt Löfgren (2014) handlar om att synliggöra sådant som framstår som särskilt viktigt för informanten. För att kunna genomföra en analys av det insamlade materialet gjorde jag transkriptioner av det inspelade materialet från intervjuerna. När jag transkriberade materialet började jag sammanfatta och titta på skillnader och likheter i hur förskollärarna uttryckte sig. Jag letade även efter mönster och kopplingar till studiens syfte och frågeställningar, detta för att kunna framställa ett resultat utifrån förskollärarnas svar. Löfgren menar att i en tematisk analys kan man hitta teman genom att uppmärksamma sådant som informanten kommer tillbaka till i olika berättelser. Därför tittade jag på specifika begrepp och meningar som förekom ofta hos förskollärarna. Efter detta analyserade jag genom att koppla ihop materialet med de tre analysbegreppen som handlar om stöttning, redskap och den närmaste utvecklingszonen. När jag genomförde min analys framkom det tre övergripande

teman som blev rubriker i resultatdelen. Inom dessa övergripande teman finns även subteman som redovisar vilket innehåll det finns under rubrikerna. De övergripande teman och subteman redovisas nedan.

Övergripande teman:	TEMA 1 Leken och barnet	TEMA 2 Leken och förskolläraren	TEMA 3 Leken och lärandet
Subteman:	Lekens betydelse	Uppfattning av lek	Social kompetens och samspel
	Bearbetning och konflikthantering	Förskollärarens roll	Leken som redskap
	Utanförskap	Redskap och verktyg	Samband mellan lek och lärande

Tabell: Övergripande teman och subteman

Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2017) argumenterar för fyra viktiga principer inom forskningsetiken som handlar om information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande. Det är dessa principerna som jag har förhållit mig till när jag genomförde min studie. Deltagarna i studien informerades om vetenskapsrådets principer i missivbrevet (Se bilaga 1) som skickades ut och de fick även information om alla principerna muntligt innan intervjun började.

Den viktigaste principen i forskningsetik handlar om att förhålla sig till informationskravet och samtyckeskravet (Löfdahl, 2014). Detta innebär enligt Vetenskapsrådet (2017) att deltagarna ska bli informerade om syftet med studien, att deltagandet är frivilligt och att de får avbryta sin medverkan när som helst utan att uppge en anledning. Forskaren behöver också samla in samtycke hos de personer som ska delta i studien. Genom missivbrevet som skickades ut blev personerna informerade om dessa principer och en samtyckesblankett var även en del av brevet för att jag skulle kunna samla in deras samtycke skriftligt. Deltagarna blev informerade om principerna och ett samtycke samlades in muntligt utöver det skriftliga innan intervjun började.

Löfdahl (2014) menar att nyttjandekravet handlar om att insamlad data endast ska användas i samband med studien. Löfdahl förklarar också konfidentialitetskravet som handlar om att avidentifiera informanterna. Vetenskapsrådet (2017) förklarar vidare att alla uppgifter om deltagarna ska hanteras och skyddas konfidentiellt. Materialet får inte heller spridas eller delas till utomstående personer. Alla deltagare har en rätt att förbli anonyma, vilket innebär att inga utomstående personer ska kunna identifiera deltagaren. Innan intervjuerna började blev alla deltagare i min studie informerade både muntligt och i missivbrevet, att fiktiva namn kommer att användas för att de ska behålla sin anonymitet. Löfdahl menar att när studien är godkänd ska allt material förstöras så att ingen utomstående person får tillgång till materialet. Deltagarna blev därför informerade att allt insamlat material endast kommer hanteras av mig och att materialet kommer att förstöras efter att uppsatsen blivit godkänd av en examinator.

Resultat

Syftet med uppsatsen är att bidra med kunskap om förskollärares uppfattning om lek i relation till lärande och utveckling. I denna del kommer jag redovisa de resultat som framkommit under min tematiska analys av de intervjuer som genomfördes. Resultatet kommer redovisas i olika teman som skapats utifrån vad som framkom i analysen, dessa teman är Leken och barnet, Leken och förskolläraren samt Leken och lärandet. Jag kommer även koppla ihop mitt resultat med mina analysbegrepp som är *stöttning*, *mediering* och *närmaste utvecklingszonen*.

Leken och barnet

I studien beskriver informanterna samstämmigt att lek kan leda till glädje, utveckling, konflikter eller till och med att barnen blir ovänner. Allt barnen gör i förskolan är lek och vad den än utvecklas till så är det alltid barnens grund att leka. Informanterna betonar att leken är den största delen av barnens värld och de ska därför få förutsättningar för att leka i förskolan. Resultatet visar även att det finns en uppfattning om att det ges för lite tid för lek i förskolan. Detta eftersom att undervisningen har tagit större plats och förskolan förklaras som en arena där barnen ska lära sig teoretisk kunskap genom styrda undervisningstillfällen. Resultatet visar vidare att det finns en föreställning om att förskolan blir mer likt skolans verksamhet och att det är därför leken inte får lika mycket tid som den har fått tidigare. Några förskollärare betonade den fria lekens betydelse jämfört med den styrda leken. De menar att den fria leken bör få större utrymme eftersom det är just där som barnen får leka utifrån sin förmåga utan att någon vuxen styr. I citatet nedan förklarar Sara att den fria leken är viktig för barnens lärande.

Men vi kan nog kanske tycka... för vi har mer kontroll när det gäller den styrda leken, att vi ser lärandet på ett annat sätt då. Men studerar man den fria leken så är det ju lärandet på deras villkor. Och då blir det mer sant kan man säga då. (Sara).

I citatet ovan framkommer det att förskollärare uppfattar att leken som är planerad av vuxna är den som verkligen uppmärksammar lärande. Förskollärare uppfattar att den planerade leken är ett sätt för vuxna att ha koll och styra leken medans de kan få in läroplanens mål. Samtidigt framkommer en föreställning om att det faktiskt är den fria leken som utvecklar barnen och att det är i den som de lär sig. Vuxna behöver bara skapa en förståelse för att den fria leken också

är viktig. Ellinor särskiljer i citatet nedan vikten av den fria leken, men hon menar också att det inte endast är den sortens lek som är viktig.

Fri lek är inte all lek. Den fria leken är viktig... men det kan den styrda leken också vara. Utan jag tänker att det är viktigt att man genomför det på ett lekfullt sätt. (Ellinor).

I citatet ovan menar Ellinor att den fria leken är en viktig del för barnens lärande då det sker på deras villkor och att den är fri från de vuxnas styrning, samtidigt kan även den styrda leken vara det. Ett kriterium för att den styrda leken ska lyftas fram som viktig är dock att det görs på ett lekfullt sätt. Den styrda leken uppfattas som mer viktig då den förklaras som lekfull och lärorik. Därför kan det tolkas som att de inte uppmärksammar vikten av den fria leken, då lärandet i den styrda leken framkommer som mer tydligt eftersom förskollärare själva planerar den.

När informanterna beskriver lekens betydelse är det två områden som ofta förekommer, vilket är bearbetning och konflikthantering. Det framkommer att informanterna ser leken som en möjlighet för barn att prova på och befästa olika saker som de varit med om i verkligheten. Resultatet visar att ett kriterium för att bearbetning ska kunna vara betydelsefullt för barnen är att den sker i den fria leken och inte när någon vuxen är närvarande. Det framkommer även att några av förskollärarna beskriver att det är problematiskt att veta när de ska låta barnen bearbeta händelser genom lek. Resultatet visar att informanterna uppfattar det som svårt att veta om barnen ska få bearbeta då det bland kan förekomma våld som de upplevt genom exempelvis tv-spel eller på film. Detta visar att förskollärarna är osäkra på hur en sådan situation ska hanteras genom att de anser att bearbetning är ett sätt för barnen att utvecklas. Resultatet visar att informanterna uppfattar att det är svårt att veta om en situation där barnen bearbetar är utvecklande för dem eller om det är något man ska avbryta.

Den andra delen som informanterna lägger vikt vid när det handlar om lekens betydelse är konflikthantering. Det framkommer i studien att det ofta är svårt att avvakta som pedagog när en konflikt uppstår, men att det är viktigt för att barnen ska lära sig att hantera konflikter själva. I citatet nedan förklarar Helen hur hon anser att konflikter ska hanteras.

Men sen sker det ju konflikter i leken, men det tror jag bara är bra för barnens utveckling. De måste ju slipa sina kanter någonstans och det gör de ju i leken. Därför är det viktigt att inte gå in för tidigt, att man lyssnar med ett öra och ser vart det leder.

Men jag går inte in och löser en konflikt om jag inte behöver, utan jag låter de försöka lösa den själv. (Helen).

I citatet ovan tydliggörs att det är viktigt att låta barnen lösa konflikter själva eftersom det skapar en självständighet hos barnet. Att gå in och lösa en konflikt åt barnen anses vara något som förstör deras utveckling. Samtidigt framkommer det en uppfattning om att förskollärare vara närvarande ifall barnen inte har förutsättningar eller kunskaper nog att lösa det själva.

Informanterna i studien anser att det kan ske utanförskap i barnens lek när bland annat konflikter sker. Detta uppfattas som problematiskt då barnen inte mår bra av det, men det framkommer även att barnen kan utvecklas om de får en chans att lösa konflikten själva. När informanterna förklarar barnens utanförskap sammankopplar de det med att de själva behöver vara närvarande och lyssna av eller stötta barnen för att förhindra att utanförskap sker. Informanterna menar att *Stöttning* är en viktig del i leken för att den ska kunna fortsätta utan några konflikter. Informanterna menar att barnens egna konflikthantering är utvecklande för dem men att det samtidigt är viktigt att en pedagog hjälper till och stöttar.

Sammanfattningsvis menar informanterna samstämmigt att leken är det viktigaste som finns i barnens liv och att det är en viktig del av deras vardag. De menar att leken är en arena där barnen får bearbeta händelser som uppkommit i deras vardag och att de genom leken kan få en chans att uttrycka sig. Konflikthantering är något som gör leken betydelsefull enligt förskollärarna då barnen lär sig hitta lösningar till olika konflikter som kan uppstå. Dessa två delar är det som är mest betydelsefullt enligt förskollärarna. Resultatet visar inte enbart att leken kan vara betydelsefull för barnen, utan att det även kan vara ett ställe där barnen känner att de hamnar i utanförskap. Informanterna menar att detta utgör ett problem i leken, men med deras stöttning kan det förhindras. Förskollärarna i studien anser att det finns fler betydelsefulla komponenter i barnens lek än det finns problem.

Leken och förskolläraren

Resultatet visar att informanternas uppfattningar om vad lek är var varierande, men det som framkom främst var att de uppfattar leken som ett stort begrepp med många delar. Leken förklarades som att det antingen vara något som barnen gör hela tiden eller att det var som en sorts lärande. Informanterna uppfattar att det mesta som händer i förskolan är lek och därför är

det något som händer hela tiden i deras vardag, inte bara är på förskolan verksamhet utan också utanför. Samtidigt visar resultatet att informanterna inte kan beskriva leken som något specifikt, utan att det är ett brett begrepp med många delar och att det är framför allt barnen som avgör vad lek är för något.

Förskollärarens roll i barnens lek förklaras av informanterna som att hen ska vara närvarande, stötta och att skapa förutsättningar för barnen att leka. Informanterna uppfattar sin roll som att vara närvarande och att stötta barnen när det behövs, men inte styra den. Resultatet visar även att flertalet av informanterna betonar att vuxna inte har samma förutsättningar som barn för att leka då vuxna tänker på ett annat sätt. De menar att pedagoger inte ska delta, eftersom vuxna tänker annorlunda och kan störa leken. Det framkommer att det är svårt att veta när och hur man ska stötta för att inte förstöra barnens lek. Några av informanterna anser att deras roll endast är att vara nära till hands och vara redo när barnen behöver stöttning. Några förskollärare anser dock att det är väldigt viktigt som pedagog att vara delaktiga i barnens lek. Informanterna menar att är viktigt att leka med dem för det är då man som pedagog verkligen kan få en förståelse för hur barnet kan utvecklas vidare. I citatet nedan berättar Sara vikten av att få delta i barnens lek.

Det är ju olika, ibland är man observatör och studerar den, det är inte alltid man blir insläppt heller i leken, men är man insläppt så deltar man ju på deras villkor. Det är en glädje för oss också att få vara med. Det är ett hedersuppdrag att få bli insläppt i barnens lek. (Sara).

I ovanstående citat framkommer det att pedagogen ska vara delaktig i leken så ofta de kan eftersom leken blir meningsfull när vuxna och barn samspelar med varandra. Denna delaktighet är dock beroende på om barnen tillåter det eller inte. I citatet framkommer det att leken är en viktig del för både barn och vuxna och som vuxen ska man observera den, men när man får chans att delta så ska man göra det. Det framkommer även att pedagogen ska anpassa sig efter vilka villkor barnen ger, vilket kan visa på att pedagoger tar vara på att utveckla barnets egna förmåga och kreativitet. Samtidigt berättar Olivia i citatet nedan vad hon anser att hennes roll som förskollärare är i barnens lek.

Min roll är väl att vara närvarande fast inte lägga mig i deras lek. Att man alltid har ett öra till för att höra vad som händer. Men jag tycker det är svårt att veta hur och när man ska göra det... man vill ju inte störa när barnen leker bra själva, men det är inte alltid lätt att veta när leken är bra eller inte. (Olivia).

I citatet ovan framkommer det att pedagogens roll uppfattas som att de inte ska vara delaktiga när barnen leker, utan att deras roll är att vara nära och hjälpa till när det behövs. Barnens egna lek utan en närvarande vuxen uppfattas som viktigare för barnen. Samtidigt beskriver Olivia att det är svårt att veta när och hur hon ska vara med och stötta. Sammanfattningsvis betonar förskollärarna vikten av en stöttande förskollärare i barnens lek. *Stöttning* och *den närmaste utvecklingszonen* framkommer som centralt genom att förskollärarna lyfter fram att stöttning kan leda till utveckling och att barnet lär sig nya förmågor. Detta visar att informanterna uppfattar att barnen kan utvecklas och lära sig vidare med hjälp av stöttning från en vuxen.

I resultatet framkommer det även att förskollärarnas roll är utöver att vara nära och stötta, även att hjälpa barn hitta redskap och att anpassa miljön till deras lek. Informanterna betonar att deras roll är att inspirera barnen och få dem att utvecklas både genom verktyg och genom att skapa förutsättningar i deras miljö. Samtidigt finns det en idé om att miljön ofta är begränsande för barnens lek i förskolan. Informanterna menar att det är ljudnivån, storlek på barngrupp och att leken kan störa andra avdelningar som gör att miljön blir begränsande. Det innebär att miljön är en del som informanterna uppfattar som viktig för barnets förutsättningar för att leka men samtidigt kan den hindra leken. Det är därför av största vikt att planera och utforma miljön i förskolan för att skapa förutsättningar för lek. Informanterna betonar även vikten av verktyg och redskap och de menar att ett föremål inte alltid är samma föremål i leken, utan att det kan vara något annat där. Dessa redskap hjälper barnen att utveckla leken och även att förstå sin omvärld. I citatet nedan förklarar Helen vad hennes roll är i barnens lek.

Min roll är att finnas nära till hands om de behöver stöd, att ge dem redskap och verktyg för att utveckla leken och att anpassa lärmiljöerna så att den inspirerar barnen till att leka. (Helen).

I citatet ovan betonar Helen att barn behöver verktyg och redskap i deras lek för att de ska få en chans att utvecklas. Citatet visar även att det är med hjälp av dessa verktyg och redskap som barnen blir aktiva och engagerade i att leka. Vygotskijs begrepp mediering är centralt genom

att förskollärarna lyfter fram att barnen ska få tillgång till olika verktyg och redskap. Resultatet visar att verktyg och redskap är en viktig del för att barnen ska kunna utveckla sin lek, även att det är viktigt för att barnen ska vilja leka. Det framkommer även i resultatet att det är förskollärarens ansvar att se till att barnen får tillgång till dessa redskap.

Sammanfattningsvis uppfattar förskollärare enligt min analys att leken är en form av lärande och att det är någonting som händer hela tiden i barnens vardag. Förskollärarnas roll är viktig i barnens lek och de ska stötta och vara närvarande utan att förstöra barnens lek. Samtidigt finns det en idé att man som pedagog ska vara delaktig i barnens lek. Det som framkommer är att stöttning är viktigt för barnens utveckling i leken och att de ska få tillgång till redskap och verktyg till att utveckla leken. Det viktigaste som framkommer är att det är förskollärarnas ansvar att se till att barnen får förutsättningar för detta.

Leken och lärandet

Förskollärarna i studien betonade främst att det barnen lär sig genom leken är samspel med andra människor och social kompetens. Det framkom dock även en idé om att barnen lär sig ämneskunskaper genom lek. Mer specifikt fokuserade informanterna på att det var matematik som barnen lär sig genom leken. När informanterna beskriver vad barnen lär sig genom lek lägger de flesta vikt vid att berätta att det är intentionerna som finns med leken som avgör vad de lär sig. Förutsättningarna som ges i leken avgör vilken möjlighet barnen har till lärande. Medvetenheten om *den närmaste utvecklingszonen* blir central i hur barnet stötts i leken.. *Den närmaste utvecklingszonen* innebär att barnen kan utvecklas vidare med *stöttning* av en vuxen och detta uppfattar förskollärarna är en avgörande del för barnens lärande. De menar att barnen kan utvecklas vidare om de får stöttning från en vuxen men att det samtidigt beror på vilka intentioner den vuxna har med leken.

Informanterna var överens om att det finns ett samband mellan leken och lärandet. De menar att det är genom leken som barnen får en chans att lära sig. Några av informanterna förklarade det som att lek och lärande är samma sak och att det alltid finns ett samband mellan dem. Samtidigt förklarar några av informanterna att det är två olika begrepp som kan vara sammanhängande. Om de ska bli sammanhängande beror det bland annat på vilken stöttning det finns från förskolläraren samt vilka förutsättningar barnen får i form av redskap och miljö. *Stöttning* och *mediering* är således, enligt min tolkning centralt i deras uppfattningar. Detta

eftersom förskollärarna i studien anser att barnen kan lära sig genom lek om de får rätt redskap till det. De menar även att vuxnas stöttning är en förutsättning för lärande. Informanterna uppfattar att det är genom leken som de vuxna kan få syn på barnens lärande. De menar att en av anledningarna till att lek och lärande hör ihop är att lärandet blir synligt genom leken. Detta för att de kan få syn på vad barnen lärt sig när de leker, bland annat genom att de samspelar med andra och uttrycker saker de lärt sig. Några av förskollärarna i studien förklarar även att leken och lärandet hör ihop eftersom de uppfattar att barnen lär sig när de tycker att någonting är roligt. De kopplar ihop leken med något som är roligt och ger barnen glädje. Det ger i sin tur en möjlighet för barnen att bli motiverade och lära sig. I citatet nedan förklarar Mia hur hon uppfattar sambandet mellan leken och lärandet.

Jag tänker att det är en avgörande del, alltså man måste använda lek i förskolan tycker jag, för lärandet. Det är liksom en grund. Lek är lärande, genom leken uppstår ett lärande. Jag tycker inte att man kan skilja de så... dem är ju liksom ett. Fast det är ju ändå två saker, men att de hänger ihop. (Mia).

I citatet ovan framkommer det en uppfattning om ett samband mellan lek och lärande. Samtidigt som det förklaras som två olika begrepp förklaras det samtidigt att de hör ihop. Förskollärarna uppfattar att i leken sker det alltid ett lärande men att ett lärande kan ske utan leken. Min tolkning är därför att informanterna uppfattar att begreppen visar därför ett tydligt samband, men de kan samtidigt fungera utan varandra.

I studiens resultat framgår det att informanterna ser leken som ett redskap som ska bidra till att barnen utvecklas och får nya kunskaper. Informanterna betonar att leken kan bidra till att barnen utvecklas eftersom det är genom leken som de uppfattar något som roligt. Det är i leken som den vuxna kan gå ner till barnens nivå och utgå från deras kunskaper och intressen för att fånga dem. Studiens resultat visar också att en av informanterna menar att om pedagogen gör undervisningen för lekfull kommer barnen inte utvecklas. Detta eftersom de endast kommer uppfatta leken som just en lek och då kan de inte utvecklas. Förskollärarna i studien lade vikt vid att leken kan användas som ett redskap i alla situationer som man vill att barnen ska lära sig. Informanterna menar att i leken kan förskolläraren ta utgångspunkt i läroplanen och därför är det en del som är enkel att involvera i undervisningar. De menar att leken är det viktigaste redskapet att använda i syftet att erhålla nya kunskaper, eftersom leken kan användas hela tiden. Flertalet av förskollärarna i studien berättar att de planerar undervisningen utifrån barnens

intressen och bygger vidare på det med hjälp av lek. Samtidigt lägger andra förskollärare tyngd vid att de inte använder leken så mycket eftersom de anser att undervisningen ska vara mer strukturerad. I citatet nedan beskriver Josefin sin uppfattning av att använda leken i lärandesituationer.

Men jag tänker att de tycker att det är roligt. Alltså att man gör undervisningen till en rolig sak genom att man leker. Och att man kan fånga dem genom deras intressen i leken. Det känns iallafall som att det är leken man använder sig av mest. För att barnen ska få möjlighet att lära sig. (Josefin).

I citatet ovan framkommer det att leken kan fånga barnens intresse och det är då som barnen lär sig. Genom att utgå från barnens intressen kan undervisningen utvecklas till något roligt istället för något strukturerat. Samtidigt visar resultatet att särskilt från uppfattningen i citatet ovan menar flertalet av informanterna att förskolläraren ska leka in lärandet hos barnet. De menar att man inte ska utgå från deras intressen utan att barnen tycker det är roligt när de får leka och att de blir intresserade på det sättet. Det som framkommer samstämmigt är att informanterna lägger vikt vid att barnen lär sig när de tycker att något är roligt och det kan ske genom leken. De betonar att leken och lärandet hör ihop samtidigt som de argumenterar för vikten av att använda leken som ett redskap för lärande.

Sammanfattningsvis uppfattar informanterna i studien att det är genom lek som barn främst utvecklar social kompetens och lär sig att samspela med andra. Det som framkommer är att förskollärarna uppfattar att det finns ett tydligt samband mellan lek och lärande. Det är även genom leken som förskollärare uppfattar att barnen kan lära sig beroende på vilka förutsättningar som förskolläraren skapar. Framför allt uppfattar förskollärarna att leken kan användas som ett redskap i alla situationer där pedagogen har en intention att barnen ska lära sig.

Diskussion

I denna del kommer jag att diskutera mitt resultat i relation till tidigare forskning. Jag kommer även redovisa för hur mina analysbegrepp som är *stöttning*, *mediering* och *närmaste utvecklingszonen* framkommer i diskussionen. Diskussion om metod samt förslag till vidare forskning kommer också redovisas.

Resultatdiskussion

Resultatet av min studie visar att förskollärarna uppfattar att leken får för lite plats i förskolans verksamhet samt att undervisningen får större plats och skapar därför stor press på förskollärarna. Detta kan styrkas genom Lynch (2015) som kom fram till liknande resultat i sin studie. Lynch kom fram till att förskollärare påverkas av press av att uppnå akademiska mål vilket kan resultera i att leken en mindre plats i förskolans verksamhet. Enligt min tolkning av studiens resultat uppfattar förskollärarna att förskolans verksamhet har mer press på sig än tidigare att uppnå akademiska mål. Detta har därför resulterat i att förskollärarna i studien anser att leken behöver en större plats och pedagogerna försöker därför involvera den så mycket som möjligt genom att exempelvis göra undervisningen lekfull. I studien som genomfördes av Ackesjö (2017) framkom ett liknande resultat. Resultatet visar att lek ofta planeras i förskolan som ett moment där pedagogiska mål ska utvecklas. Ackesjö menar att förskollärare använder leken för att motivera och intressera barn i undervisningssituationer. Jensen m.fl. (2020) kom fram till resultatet att pedagogen endast ska utgå från de avsedda målen i leken samtidigt som Ackesjö kom fram till att pedagogen ska utgå från barnens intressen för att barnen ska utvecklas. Resultatet i min studie visar på samma skillnader. Flertalet av förskollärarna i studien argumenterade för vikten av att utgå från barnens intressen i den planerade leken samtidigt som några menade att leken endast ska planeras in för att uppnå de mål som är uppsatta. Informanterna menar att intresset för det avsedda målet kommer fram eftersom man gör undervisningen lekfull. Jag tolkar det som att även om informanterna har olika syn på undervisningen uppfattar de samstämmigt att barnens intresse är det mest centrala, hur man än väljer att planera undervisningen.

Mitt resultat visar att informanterna uppfattar att barn lär sig genom lek är framför allt sociala kompetenser och konflikthantering. De förskollärare som beskrev teoretisk kunskap argumenterar för att barnen lär sig matematik genom leken. Att barn lär sig matematik genom lek redovisar även Sheridan m. fl. (2011) för. De menar att pedagoger behöver ha kunskap om

matematik och naturkunskap eftersom det är viktigt för barns lärande. Förutom matematik menar Sheridan m. fl. att det är den sociala kompetensen som barn främst lär sig genom lek. De menar att barnen lär sig genom samspel med både vuxna och andra barn. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) menar att samspelet med människor är viktigt för att barn ska kunna utvecklas och lära genom leken. Likt mitt resultat är samspelet viktigt då informanterna i studien uppfattar att barnen kan utvecklas genom samspelet. Likheten med Sheridan m. fl är att mitt resultat visar informanterna uppfattar att barnen lär sig att samspela med människor och utvecklar sin sociala kompetens i leken. Likheten med Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson och mitt resultat är att barn uppfattas lära sig andra färdigheter genom samspelet med andra. Enligt min tolkning är leken viktig för barn eftersom de lär sig färdigheter som är viktiga för framtida möjligheter. Att barnen lär sig social kompetens och konflikthantering är enligt min tolkning viktigt för att barnen senare ska få möjligheten att bli en del av samhället med andra människor. Detta gör att leken har en viktig betydelse för att barnen ska bli en del av samhället i framtiden.

Mitt resultat visar att konflikter kan skapa utanförskap som blir ett problem i leken och det är viktigt att förskolläraren är närvarande och stöttar så utanförskapet kan motverkas. Likt mitt resultat menar Folkman och Svedin (2008) att leken kan bli en arena där barn blir ensamma och därför är det viktigt att en pedagog hjälper till och stöttar för att förhindra det. Mitt resultat visar även att flertalet av informanterna är osäkra på när de ska stötta eftersom de lägger vikt vid att barn ska lära sig hantera konflikter själva. Förskollärarna menar att det är viktigt att barnen själva ska lära sig lösa konflikter. Min tolkning är att informanterna som är osäkra stöttar mer än de som är säkra på när barnen ska få möjlighet att lösa konflikten själva. Enligt min tolkning sker detta eftersom förskollärarna inte vet om barnen har kompetens till att lösa konflikten och att de istället väljer att vara på den säkra sidan genom att stötta barnen i konflikten. Likt mitt resultat menar Broström m. fl. (2014) att förskollärare anser att genom leken kan barn utveckla konflikthantering samt får en chans att utveckla självständighet. Mitt resultat visar även att förskollärare är osäkra för att de inte vet när barnen kan lösa konflikterna själva och när de behöver hjälpa till. Likt mitt resultat menar Öhman (2011) att det är viktigt att pedagogen hjälper till och löser en konflikt när den har en tendens att skapa utanförskap. Samtidigt ska pedagogen inte ingripa för fort då innan barnen själva hunnit lösa konflikten. Denna osäkerhet på ingripande visar sig hos flertal av förskollärarna i mitt resultat, samtidigt som de övriga förskollärarna var väldigt säkra på hur och när de skulle lösa en konflikt.

En av mina frågeställningar handlar om hur förskollärare beskriver sin roll i barnens lek. Mitt resultat visar att förskollärarna uppfattar sin roll som att vara närvarande och att stötta när det behövs. De menar att deras roll är att stötta för att barnen ska lära sig genom leken samt för att leken ska kunna utvecklas vidare. Denna uppfattning som finns hos informanterna gör att de anser att *stöttning* är centralt för barnens lärande. Detta resultat liknar Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) som hävdar att förskollärarens roll i barnens lek är att rikta deras uppmärksamhet mot olika objekt som kan leda till ett lärande. Författarna menar även att förskolläraren ska delta i barnens lek för att skapa förutsättningar för deras lärande. Mitt resultat visar att några av förskollärarna argumenterar för vikten av att vara delaktiga i barnens lek och att delta med dem. Singer m. fl. (2014) kom fram till ett liknande resultat som visade att samspelet med de vuxna bidrog till att barnens engagemang i lek ökade. Samtidigt menar andra att vuxna ska delta så lite som möjligt eftersom de vuxna kan störa barnens utveckling och lärande. Att vara delaktig eller inte menar Johansson och Pramling Samuelsson (2009) är svårt att veta. Det är en svår balansgång att förhålla sig till i barnens lek eftersom de vuxna är viktiga för att synliggöra lärandeaspekter men samtidigt är det viktigt att pedagogen inte förstör barnens lek. Mitt resultat visar att det finns skilda uppfattningar av hur vuxna ska delta i barnens lek men samtidigt ska en pedagog vara närvarande ifall barnen behöver hjälp eller stöttning. Likt detta resultat menar Greve (2013) i sin studie. Greve menar att förskollärare uppfattar att vuxna behöver vara delaktiga i leken men att det är svårt att veta när och hur de ska göra det. Jag tolkar det som att informanterna har olika syn på hur mycket en pedagog ska delta i barnens lek. Jag uppfattar att detta kan bero på osäkerhet kring om delaktighet bidrar till barnens utveckling eller om de vuxnas närvaro kan störa leken. Resultatet visar dock att oavsett om förskollärarna anser att de ska vara delaktiga i leken eller inte så är de överens om att deras närvaro är viktigt samt att *stöttning* är viktigt när det behövs.

Mitt resultat visar även att informanterna anser att deras roll innebär att skapa förutsättningar för barn att leka. Exempel på dessa förutsättningar menar informanterna är att skapa en stimulerande miljö och att ge barnen verktyg och redskap för att utveckla sin lek. Öhman (2011) menar att miljön och redskap är grunden till barnens förutsättningar för att leka. Öhman menar att det är dessa förutsättningar som avgör om barnen blir engagerade och stimulerar ett lärande i leken. Johansson och Pramling Samuelsson (2009) hävdar liknande då de menar att läraren ska skapa en inbjudan och bidra till samspel i lek genom miljön. Författarna menar samtidigt att miljön kan utveckla barnens lärande i lek om den utformas efter barnens intressen. Jag tolkar

det som att informanterna i studien anser att deras roll är att skapa förutsättningar för lek genom både miljö och redskap. Eftersom informanterna anser att redskap är viktigt gör det att informanterna anser att *mediering* är viktigt för barnens lärande. Mitt resultat visar även att flertal av informanterna argumenterar för vikten av att utgå från barnens intressen medan en informant menar att det inte är viktigt att göra det.

Resultatet visar att förskollärarna ser ett tydligt samband mellan lek och lärande, detta bland annat för att de anser att leken i sig själv är ett lärande. Sedan menar de att det är i leken som barnens lärande kan uppmärksammas vilket gör att de uppfattar ett samband mellan leken och lärandet. Detta kan styrkas genom Winther-Lindqvist (2014) som menar att leken kan avspegla barns samlade erfarenheter och utveckling och gör att pedagoger kan uppmärksamma vad barnen lär sig genom leken. I relation till mitt resultat kan det tolkas som att det är i leken som barnens erfarenheter och utveckling kan uppmärksammas och därför kan ett samband mellan lek och lärande uppfattas. Samtidigt visar resultatet att förskollärarna tydligt beskriver att lek och lärande hör ihop och att det inte går att skilja på begreppen. Flertalet av förskollärarna menar dock att vad barnen lär sig beror på vilka förutsättningar pedagogerna skapar åt barnen i leken. Likt mitt resultat menar Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson och (2014) att lek och lärande kan bilda en helhet måste pedagogen planera in vad barnen ska lära sig i leken.

En av mina frågeställningar handlar om hur förskollärare uppfattar att lek kan användas som ett redskap för barns lärande. Resultatet i min studie visar att förskollärarna uppfattar samstämmigt att leken kan användas för att barn ska få kunskap och utveckling. De menar att i alla situationer som barnen ska lära sig något kan förskollärare använda leken för att nå det målet. Resultatet är likt resultatet i Alatalos (2017) studie där förskollärare uppfattar lek som en grunden att utgå från när man planerar in en undervisningssituation i förskolan. Samtidigt visar resultatet i min studie att en av informanterna uppfattar att leken kan användas som ett redskap men att undervisningarna inte endast ska utgå från lek. Informanten menar att barnen inte kommer lära sig något när det blir för lekfullt eftersom de kommer endast se situationen som en lek och inte ett lärande. Till skillnad från resultatet i min studie menar Björklund och Palmér (2019) att planerade situationer kan göra att barnens lek drivs framåt och ger en chans för barn att utveckla sina kunskaper och färdigheter i samspelet med andra vuxna och barn. Samtidigt visar mitt resultat att i de flesta situationer kan leken användas som ett redskap för lärande. Mitt resultat visar att informanterna anser att det är viktigt att utgå från barnens förutsättningar och kunskaper när en lärandesituation ska ske. Enligt min tolkning är därför *den närmaste*

utvecklingszonen central i informanternas uppfattning om barnens lärande. Några av informanterna i studien anser att inte endast leken ska användas i undervisningar och andra menar att undervisningarna alltid ska utgå från leken. Sammanfattningsvis uppfattar informanterna att leken är ett viktigt redskap för att barnen ska få förutsättningar till lärande och utveckling. Informanterna menar även att leken är viktig för att ge förutsättningar till att barnen får kunskaper och färdigheter som exempelvis social kompetens, konflikthantering och självständighet. Enligt min tolkning är dessa färdigheter viktiga för barnen i framtiden. Detta genom att leken kan skapa färdigheter som gör att barn får möjligheter att bli en del av samhället utanför förskolans verksamhet.

Metoddiskussion

Jag valde att genomföra semistrukturerade intervjuer då jag ansåg att det är den bästa metoden för att svara på mina frågeställningar. Bryman (2018) menar att när man genomför en semistrukturerad intervju kan intervjuaren anpassa följdfrågor utefter det som informanterna berättar. Jag var flexibel med mina frågor under intervjun för att få fram förskollärarnas enskilda uppfattningar eftersom det var syftet med min studie. Hade jag i stället genomfört studien med observationer av förskollärare och hur de antar en roll i barnens lek i förskolan hade jag kunnat få en direkt insyn i deras beteenden. Med observationer hade jag inte endast fått kunskap om förskollärares uppfattningar. Jag hade även fått kunskap hur de faktiskt intar sin roll i barnens lek och hur de använder leken som ett redskap i praktiken. Bryman menar att observationer sällan ger information om de beteenden som observeras. Att genomföra observationer hade därför varit en nackdel eftersom syftet med min studie är att bidra med förskollärares uppfattningar och beskrivningar. Av den anledningen valdes observationer bort och semistrukturerade intervjuer genomfördes i stället.

Vidare forskning

I en vidare forskning hade det varit intressant att göra en liknande studie där man använder sig av både intervjuer och observationer. Detta för att kunna observera om det finns något samband med det pedagogerna berättar i intervjuerna och hur de faktiskt arbetar. Det skulle även vara intressant att involvera både förskollärare och barnskötare för att få ett bredare perspektiv på uppfattningarna om lek och lärande. Det skulle även vara intressant att se om de finns någon skillnad mellan förskollärares och barnskötarens uppfattningar. Eftersom jag genomförde denna

studie med endast vuxna hade det varit intressant att genomföra en studie med barn som informanter för att få deras perspektiv på ämnet. Detta hade kunnat ge kunskap om hur barn uppfattar vad de lär sig genom lek för att kunna få fram deras tankar och åsikter.

Referenslista

- Ackesjö, H. (2017). Children's Play and Teacher's Playful Teaching: A Discussion about Play in the Preschool Class. *British journal of education, society & behavioural science*, 19(4), 1–13. <https://doi.org/10.9734/BJESBS/2017/31653>
- Alatalo, T. (2017). Förskollärares och grundskollärares uppfattningar om undervisning och lärande i förskoleklass. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 22(1–2), 79–100.
- Andréasson, A., & Allard, B. (2015). *Lärande lek i förskoleklass*. Lärarförlaget.
- Berg, L-E. (2009). Lekens kontrapunktstämmor: mening och lust, likhet och variation. I M. Jensen, & Å. Harvard (Red.), *Leka för att lära: Utveckling, kognition och kultur*. (s. 55–72). Studentlitteratur.
- Björklund, C., & Palmér, H. (2019). I mötet mellan lekens öppenhet och undervisningens målorientering i förskolan. *Forskning om undervisning och lärande*, 7(1), 64–85.
- Broström, S., Johansson, I., Sandberg, A., & Frøkjær, T. (2014). Preschool teachers' view on learning in preschool in Sweden and Denmark. *European early childhood education research journal*, 22(5), 590–603. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2012.746199>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3. uppl.). Liber.
- Edfelt, D. (2017). *Hjärna i förskolan: vägen till barns lärande och utveckling*. Gothia Fortbildning.
- Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 36–57). Liber.
- Evaldsson, A-C. (2020). Barns lek, socialisation och kamratgruppskulturer. I A-L. Lindgren, N. Pramling & R. Säljö (Red.), *Förskolan och barns utveckling* (2. uppl.). (s. 111–123). Gleerups.
- Fesseha, E., & Pyle, A. (2016). Conceptualising play-based learning from kindergarten teachers' perspectives. *International journal of early years education*, 24(3), 361–377. <https://doi.org/10.1080/09669760.2016.1174105>
- Folkman, M-L., & Svedin, E. (2008). *Barn som inte leker: från ensamhet till social lek*. (2. uppl.) Liber.
- Greve, A. (2013). Play for learning and learning for play: Children's play in a toddler group. *Nordisk barnehageforskning*, 6(27), 1–7. <https://doi.org/10.7577/nbf.440>
- Izumi-Taylor, S., Pramling Samuelsson, I., & Steele Rogers, C. (2010). Perspectives of Play in Three Nations: A Comparative Study in Japan, the United States, and Sweden. *Early childhood research & practice*, 12(1), 1–12.
- Jensen, H., Dene Kvalsvig, J., Taylor, M., Sibisi, S., Whitebread, D., & McLellan, R. (2020). What counts as learning in play? Uncovering patterns in perceptions of South African early educators. *International journal of early years education*, 29(3), 298–313. <https://doi.org/10.1080/09669760.2020.1814215>

Jensen, M. (2013). *Lekteorier*. Studentlitteratur.

Johansson, E., & Pramling Samuelsson, I. (2009). Kreativa lek- och lärandemiljöer i pedagogisk verksamhet. I M. Jensen, & Å. Harvard (Red.), *Leka för att lära: Utveckling, kognition och kultur*. (s. 145–158). Studentlitteratur.

Knutsdotter Olofsson, B. (2009). Vad lär barn när det leker? I M. Jensen, & Å. Harvard (Red.), *Leka för att lära: Utveckling, kognition och kultur*. (s. 75–91). Studentlitteratur.

Lynch, M. (2015). More play, please: The perspective of kindergarten teachers on play in the classroom. *American journal of play*, 7(3), 347–370.

Läroplan för förskolan. (2018). Skolverket.
<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>

Löfdahl, A. (2014). God forskningssed - regelverk och etiska förhållningssätt. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson, & K. Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (s. 32–43). Liber.

Löfgren, H. (2014). Lärarberättelser från förskolan. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson, & K. Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (s. 144–156). Liber.

Martlew, J., Stephen, C., & Ellis, J. (2011). Play in the Primary School Classroom? The Experience of Teachers Supporting Children's Learning through a New Pedagogy. *Early years*, 31(1), 71–83.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2010.529425>

McInnes, K., Howard, J., Miles, G., & Crowley, K. (2011). Differences in practitioners' understanding of play and how this influences pedagogy and children's perceptions of play. *Early years*, 31(2), 121–133. <https://doi.org/10.1080/09575146.2011.572870>

Pramling, N. (2020). Lekresponsiv undervisning. I A-L. Lindgren, N. Pramling & R. Säljö (Red.), *Förskolan och barns utveckling* (2. uppl.). (s. 211–224). Gleerups.

Pramling Samuelsson, I., & Asplund Carlsson, M. (2014). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. (2. uppl.). Liber.

Pramling Samuelsson, I. (2020). Lek, lärande och undervisning i förskolans praktik. I A-L. Lindgren, N. Pramling & R. Säljö (Red.), *Förskolan och barns utveckling* (2. uppl.). (s. 143–155). Gleerups.

Pui Chi Keung, C., & Chi Keung Cheung, A. (2019). Towards holistic supporting of play-based learning implementation in kindergartens: A mixed methods study. *Early childhood education journal*, 47, 627–640. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00956-2>

Pyle, A., & Bigelow, A. (2014). Play in kindergarten: An interview and observational study in three Canadian classrooms. *Early childhood education journal*, 43, 385–393.
<https://doi.org/10.1080/10409289.2016.1220771>

Rentzou, K., Slutsky, R., Tuul, M., Gol-Guven, M., Kragh-Müller, G., Fenu Foerch, D., & Paz-Albo, J. (2018). Preschool Teachers' Conceptualizations and Uses of Play Across Eight Countries. *Early childhood education journal*, 47(1), 1–14. <https://doi.org/10.1007/s10643-018-0910-1>

SFS 2010:800. *Skollag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Sheridan, S., Williams, P., Sandberg, A., & Vuorinen, T. (2011). Preschool teaching in Sweden - a profession in change. *Educational research*, 53(4), 415–437. <https://doi.org/10.1080/00131881.2011.625153>

Shin, M., & Partyka, T. (2017). Empowering infants through responsive and intentional play activities. *International journal of early years education*, 25(2), 127–142. <https://doi.org/10.1080/09669760.2017.1291331>

Singer, E., Naderend, M., Penninx, L., Tajik, M., & Boom, J. (2014). The teacher's role in supporting young children's level of play engagement. *Early childhood development and care*, 184(8), 1233–1249. <https://doi.org/10.1080/03004430.2013.862530>

Skolverket. (2020). *Barn och personal i förskola 2019*. <https://www.skolverket.se/getFile?file=6542>

Säljö, R. (2017). Den lärande människan - teoretiska traditioner. I U. P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red.), *Lärande skola bildning* (s. 203–264). Natur & Kultur.

Säljö, R. (2018). L. S. Vygotskij - forskare pedagog och visionär. I A. Forssell (Red.), *Boken om pedagogerna* (7. uppl.). (s. 159–181). Liber.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4. uppl.). Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

Winther-Lindqvist, D. (2014). Den sociala fantasilekens förändringspotential - Symboliska och verkliga identiteter i förskolan. I T. Hangaard Rasmussen (Red.), *Lek på rätt väg? På spaning efter leken* (s. 85–101). Studentlitteratur.

Öhman, M. (2011). *Det viktigaste är att få leka*. Liber.

Öhman, M. (2018) Ge barnen livslust. *Förskoletidningen*. 43(2). <https://www.forskoletidningen.se/2-2018/ge-barnen-livsluft>

Bilaga 1

Hej!

Mitt namn är Emelie Johannesson och jag studerar till förskollärare på Högskolan Väst i Trollhättan. Jag går nu i termin 6 och det är dags för mig att skriva mitt examensarbete.

Syftet med min studie är att bidra med kunskap om hur förskollärare uppfattar barns lek och barns lärande. För att genomföra denna studie skulle jag önska att du som förskollärare kan tänka dig att bli intervjuad. Jag beräknar att intervjun kommer ta max 1 timme och intervjun kommer att spelas in för att jag ska kunna återge den ordagrant i text.

Kan du tänka dig att delta i studien är jag tacksam om du fyller i samtyckesblanketten nedan. På samtyckesblanketten kan du fylla i dina kontaktuppgifter så kommer jag kontakta dig för att bestämma tid. Min planering är att intervjuerna ska genomföras under v.16 och v.17. Jag kommer ut till förskolan för att samla in blanketten måndag v.15 för att en tid ska kunna bokas. Intervjun kan ske över telefon, zoom eller på plats beroende på vad som önskas.

Jag följer Vetenskapsrådets etiska riktlinjer vilket innebär att:

- Deltagarna ska informeras om syftet med studien.
- Jag måste insamla deltagarnas medgivande. Intervjun är därför frivillig och kan när som helst avbrytas.
- Allt insamlat material kommer vara anonymt. Ingen utomstående person kommer få tillgång till materialet och ingen av deltagarna kommer att kunna identifieras. Fiktiva namn på förskollärare och förskola kommer att användas.
- Det insamlade materialet kommer endast att användas till forskningsändamål.
- Allt insamlat material kommer att förstöras när studien är avslutad. Transkriberingar, ljudinspelningar och annat material förstörs för att säkerställa deltagarnas anonymitet.

Vid ytterligare frågor eller funderingar får ni gärna höra av er på mail eller telefon

Mail: emjo0081@student.hv.se

Telefon: xxxxxxxxxxx

Jag samtycker att delta i studien. Jag har även blivit informerad om att deltagandet är frivilligt och jag kan avbryta min medverkan när som helst.

(Kryssa i för samtycke)

Underskrift

Mail

Telefonnummer

Bilaga 2

Intervjuguide

Personliga frågor

1. Hur länge har du arbetat som förskollärare?
2. Vilken åldersgrupp jobbar du med?
3. Vad är det bästa med att jobba som förskollärare?

Lek och lärande

1. Hur skulle du beskriva begreppet lek?
2. Vad är lek och vad är inte lek enligt dig?
3. Vad anser du är din roll i barnens lek? På vilket sätt deltar du?
4. Hur och när stöttar du barnens lek?
5. Vad anser du att leken har för betydelse för barn?
6. Finns det något tillfälle där du anser att barns lek kan bli problematiskt?
7. Planerar ni in leken som en del av undervisningen? Hur isåfall?
8. Hur skulle du beskriva begreppet lärande?
9. Ser du ett samband mellan lek och lärande? Varför/Varför inte?
10. Vad tror du barn lär sig genom lek?
11. I vilka sammanhang anser du att leken kan användas som ett redskap för barnens lärande i förskolan?
12. Vilka möjligheter anser du det finns genom att använda leken som ett redskap för lärande?

Övrigt

13. Är det något annat du vill tillägga som är relevant för ämnet?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
www.hv.se